

ÚDOLÍM VELKÉ SMRADLAVY

(zelená)

Smutníky	850m	0 km
Maxova nádrž	646m	2,0 km
Pod Klínem, rozc.	600m	4,0 km
Údolí Velké Smradlavy	600m	4,5 km
Smradlava, sirný pramen	594m	5,0 km
Bílá, zámček	548m	6,5 km
Bílá, zot. Pokrok, BUS	535m	7,5 km

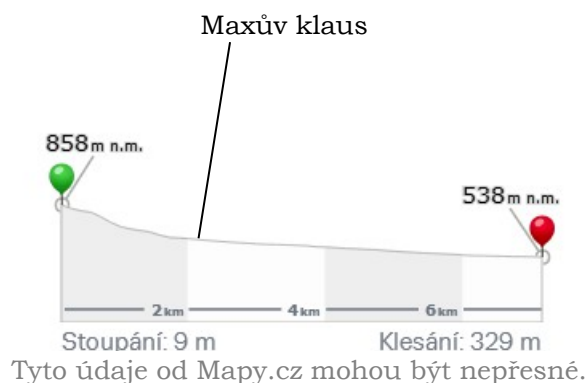
START

Smutníky, státní hranice

CÍL

obec Bílá

BUS zastávka Bílá, střed

TURISTICKÉ INFORMACE

Rozcestí **Smutníky (850m)** se nachází na státní hranici se Slovenskem, v sedle pod Beskydem (900m), kde stávala legendární **Masarykova chata**. Tu zbudoval Klub československých turistů z Moravské Ostravy v 6. roce republiky, jak stojí na pamětní desce, což znamená v roce 1924. Ostravský odbor KČST byl početný, dobře vedený, zkušený a se zájmem o nejužší spolupráci se slovenskými turisty. Měl za sebou už například zbudování a zprovoznění chaty na Ondřejníku (1907). Chatu na Beskydě projektoval architekt Jaro Čermák z Místku, pojmenována byla po prvním československém prezidentovi a stala se vyhledávaným turistickým cílem. V dobách, kdy ještě hřeben Beskydu nebyl tak zalesněný, otevíraly se od chaty nádherné daleké výhledy. Těžká válečná léta chata překonala, ale po roce 1948 ve vlastnictví družstva Vzlet začala upadat. Osud dřevěné chaty bohužel zpečetil požár, kdy 7.3. 1952 vyhořela během hodiny až do základů. Tehdy tu na lyžařském výcviku pobývali studenti těšínského gymnázia, kteří dostali pokyn svítit večer svíčkami, protože došel petrolej. Nezodpovědný zaměstnanec chaty však naplnil lampu chybně benzínem, při zapalování došlo ke vznícení a následně k požáru. Dřevěnou chatu nebylo možné zachránit. Zůstaly jen rozvaliny základové podezdívky, jež můžete vidět přímo na červené turistické stezce. Nájemci chaty, manželé Kadlečkoví z Luhačovic, byli navíc podezřelí ze zlého úmyslu, neboť 7.3. bylo datem narození T.G. Masaryka. Dlouhá léta trvalo, než byla o něco dál postavena v roce 1970 nová chata, na niž se ze zvyku přeneslo jméno chaty původní. Masarykova chata je od Smutníků vzdálena 0,5km po červené značce, Bumbálka 2km tamtéž, Konečná 11km v opačném směru a dále Makov 1:20 hod. po modré a Maxova nádrž 2km po zelené.

Od rozcestníku se otevírá omezený výhled k jihu na Slovensko. Je vidět část podhřebenové osady Smutníky, dvouvrchý výběžek (863m) Oselné, nad jeho sedlem Čemerka (1052m), vpravo od ní pak Hričovce (1062m) a nalevo hřbítek Čerenky (948m). Ve sledu šipek se po rozhlédnutí vydejte zelenou stezkou do Bílé. První úsek má délku 2km a z hřebene odbíhá po úzkém travnatém chodníčku mírným klesáním do lesa, kde se rozšiřuje do vyšlapané pěšiny, pohodově teče spodní část sjezdovky Klema Bumbálka, tam dělá kličku doprava a ubírá se do středního klesání. Během chvilky vyjdete na průseku s výhledem. Tomu dominují dva nejvyšší vrcholy Beskyd, Lysá hora (1323m) a Smrk (1276m), které ční nad jinak relativně kompaktní terén. V popředí Smrku se slévají v jedno Lučovec (908m) s Trojačkou (987m), popředí dominuje nadzvednuté dvouvříší Kyčera (834m) s Klínem (820m), pod jehož vrcholem najdete osadu Čistý. Mezi stromy se dále vyskytují siluety Travného (1203m), Gruň či hřeben Polomky, z opačné strany pak po popojití vyčouhne Malý Čistý (864m).

Jak lesní stezka klesá, odhalí se oblý Travný (1203m), hřebínek Gruně se zploštělou Kozlenou (886m) a výraznější špicí Janikuly (832m), blíže pak údolí říčky Smradlavy a smrkem porostlé svahy Malého Čistého. Po chvilce chůze začíná být bohužel jasné, že to značení tady není ideální, že se musí dohledávat a že to ve své mapě či GPS máte asi špatně. Stezka se navíc pod průsekem rozděluje, ale ono je naštěstí jedno, kterou cestou se dáte, neboť se obě po chvíli spojují. Schůdnější povrch je však při odbočení vlevo. Sejdete na

prostranství k ukládání vytěženého dřeva a rovinkou se přesunete po šterkové cestě ke spojení tří dolin, tří zdrojnic potoka Smradlavy. Dál už naštěstí značení hledat nemusíte. Zpod šterku vylézá asfaltový povrch úzké lesní cesty a po ní půjdete až téměř do cíle.

Příštích cca 430m se silnice zvolna vlní podél toku Smradlavy. Víte, že se co nevidět má po levé straně objevit vodní nádrž Maxův klauz, jenže ten se do posledního okamžiku skrývá za stromy. Nejdřív napravo uvidíte ukazatel **Maxova nádrž (646m)**, podle něhož jste zdolali 2km a stejnou vzdálenost ujdete k příštímú rozcestí. Konec zelené značky se nachází při soutoku Bílé a Černé Ostravice ve vzdálenosti 7km v katastru Starých Hamer, vzdálenost do centra Bílé musíte však odhadovat, neboť vám jí cedule do poslední chvíle neprozradí. Vězte však, že je to ještě 5,5km. To k hrázi Maxova klauzu zbývá už jen pár kroků. Zde si pak můžete sednout do odpočívadla a kochat se.

Klauzy sloužily k zachycení vody pro plavení vytěženého dřeva po řece a na území Beskyd jsou zmiňovány od cca poloviny 19.stol. Dá se však předpokládat, že podobné nádrže tu existovaly již dříve a za jejich vznikem stála stoupající poptávka podbeskydského průmyslu. Polenové dřevo se dopravovalo k pilám za zvýšeného stavu vody na jaře, na podzim a v období větších, tzv. jánských dešťů (kolem 24.6.). **Maxův klauz** byl založen po roce 1836 v souvislosti s modernizací arcibiskupských železáren ve Frýdlantě n.O. a se stavbou pomocných objektů jejich přidružené výroby. Pojmenován byl na počest majitele panství Hukvaldy, olomouckého arcibiskupa Maxmiliána Josefa Sommerau-Beckha, který zastával svůj úřad v letech 1836-1853. Plavení dřeva z biskupských lesů ztratilo svůj význam kolem roku 1941, kdy byla zprovozněna úzkokolejná železniční dráha Frýdlant n.O. - Bílá a došlo k rozvoji silniční dopravy. Už s poklesem produkce železáren na konci 19.stol. bylo upuštěno od údržby starých klauzů daleko v horách, takže některé takřka zanikly a některé převzala lesní správa, jako se to stalo i Maxovu klauzu. Nádrž musela být několikrát opravována. Původní hráz byla vysypána z místního hlinito-kamenitého materiálu a z návodní strany obložená kamenem. Došlo však k jejímu protržení a zničení původního dřevěného přepadu s prodlouženým dřevěným spadištěm. V roce 1968 provedla lesní správa v souvislosti s probíhající výstavbou lesní dopravní sítě opravu hráze, nicméně kompletní rekonstrukce se těleso dočkalo až mezi lety 1992-1993, kdy byl vybudován k převedení přívalových vod boční odtokový kamenný bezpečnostní kanál, do něhož byla zároveň zaústěna přepadová a spodní výpusť dvojitého požeráku. Dílčí opravy bezpečnostního přepadu byly provedeny v roce 2003, v roce 2005 byla přetěsněna pata návodní strany hráze v místě výpusťného zařízení a byla obnovena přístupová lávka. Opakované povodně z let 2008-2013 však těleso hráze znova poškodily. Maxův klauz je největším, nejnavštěvovanějším a jedním z nejlépe dochovaných klauzů v Beskydech. Jeho současná sypaná hráz je 46m dlouhá, 4m široká a 5,9m vysoká. Celkový objem nádrže je 9850 m3. Byl v ní vysazen pstruh obecný a koupání je zde proto zakázané.

Mírným klesáním až téměř rovinou budete scházet monotónním smrkovým lesem, z něhož odevšad přibíhají sváznice. Nic naplat, jedná se o hospodářsky využívaný les a kulatina kolem cesty to jen potvrzuje. **Smrk ztepilý** byl původně rozšířen od Alp po Balkán, kde tvořil spolu s dalšími dřevinami horské a podhorské lesy. V severní a severovýchodní Evropě se nacházely dokonce přirozené souvislé smrkové porosty. V Česku je smrk jednou z nejběžnějších a ekonomicky nejdůležitějších dřevin, což je dáno hlavně tím, že byl od poloviny 18.stol. s oblibou vysazován v hospodářských lesích. Jeho rychlý růst totiž umožnil lesníkům významně zvýšit produkci dřeva. Plošné zavádění smrkových porostů s nedostatečnou příměsí ostatních dřevin v kombinaci se slabou porostní výchovou ovšem vedlo v minulosti k rozsáhlým kůrovcovým kalamitám (kůrovec čili lýkožrout smrkový se živí pouze smrčinou) a nebývalému nárůstu větrných polomů nebo škodám vzniklým vahou mokrého sněhu. Smrk má plochý mělký kořenový systém, na druhou stranu ale dorůstá až do výšky 50m. Smrkové monokultury navíc špatně akumulují dešťové srážky, takže se od nich začíná postupně ustupovat. Měkké dřevo z kmenů má široké použití jako stavební materiál, pro výrobu nábytku a v minulosti sloužilo i do konstrukcí letadel, dělá se z něj celulóza pro potřeby papírenského průmyslu, dobře hoří, pryskyřice dříve sloužila pro výrobu smoly a terpentinu a v některých zemích se dokonce z výhonků vaří smrkové pivo.

V ostrém ohybu silnice pod Ježulí (760m), při soutoku Smradlavy s Malou Smradlavou, se nachází cedule **Pod Klínem, rozc. (600m)**. K zelené značce ze Smutníků (4km) se přidává modrá značka ze Salajky (2,5km), aby spolu šly 0,5km (ve skutečnosti jen asi 250m) rovinkou k zaústění Kavalčanského potoka s rozcestníkem **Údolí Velké Smradlavy (600m)**, odkud modrá fičí na Hluchanku (3km). Zelená pokračuje podél Smradlavy dalšího 0,5km rovné lesní asfaltky k ukazateli **Smradlava, sirný pramen (594m)**. Od Smutníků jste vzdáleni již 5km a k BUS zastávce u zámečku chybí 1,5km. Lokalitu ale hned tak neopouštějte. Za dřevěnou lávkou přes potok pramení v blízkosti vody nejznámější beskydský sirný pramen a je tu i zastřešené odpočívadlo.

Pramen Velká Smradlavá svým sirovodíkovým zápachem zaujal naše předky tak, že podle něj pojmenovali potok i celé údolí Velké Smradlavy. Bývá označován za nejkrásnější sirný pramen Beskyd – jistě proto, že v něm kromě obvyklých bílých sirných bakterií žijí i velmi vzácné fialové bakteriální kolonie rodu Chromatium. Skoro se nechce věřit, že voda je navzdory bílému povlaku korýtka pitná, natož že má díky svému chemickému složení léčivé účinky při žaludečních potížích, bolestech kloubů a nemocích kůže. Zajímavé je, že nikdy nezamrzá. Obecně, sirný pramen (sirovodíkový čili sulfanový) je speciální druh pramene, z něhož vystupují sirné plyny. Nejvíce bývá zastoupen sirovodík (sulfan), který je známý svým charakteristickým zápachem;

nejčastěji připomíná zkažená vejce či jiné bioplyny. Sirné vody na východní Moravě jsou vázány na specifické geologické podloží, kterému se říká karpatský flyš. Podmínkou jejich vzniku jsou rozpuštěné sírany hluboko pod povrchem a přítomnost organických látek v horninách, jež na východní Moravě obstarávají plynné uhlovodíky, zejména metan. Krom toho je nutná též vhodná cirkulace podzemních vod a přítomnost desulfurikačních bakterií, které odnímají ze síranů kyslík a produkují sirovodík H₂S (sulfan). Dříve bylo mnoho sirných pramenů využíváno v lázeňství, tento beskydský k nim však nepatří. Slouží tu především jako turistické lákadlo.

Zelená turistická trasa pokračuje v mírném klesání lesem po asfaltové cestě podél potoka dalšího zhruba 1,5km. Pomalu se začínají objevovat první lidská sídla, když tu napravo zahlédnete parkoviště s dřevěným altánem a ohradní ploty. Jedná se o malou zvířecí **oboru**, zbudovanou na jaře 2014 na lesní parcele nad loveckým zámečkem. 6 výběhů s informačními tabulemi zabírá celkovou rozlohu 1,68ha, mezi nimiž se můžete procházet po šotolinovém chodníku. Budete-li zticha a oborní zvěř nebude plašit váš pes, spatříte stádečko divokých prasat, jeleny, muflony, daňky, srnce či jelena siku. Volně přístupný areál je určený hlavně pro děti a zahrnuje druhy kopytníků žijící nebo chované v Beskydech a Podbeskydí (menší obory nebo chovné areály pro dílčí druhy jsou např. na Hůrkách v Hukvaldech nebo v Chlebovicích).

Pár desítek metrů za vstupem do obory, přímo u cesty, je situován dřevěný **arcibiskupský lovecký zámeček**, jedna z hlavních dominant obce. V minulosti patřila Bílá pod správu hukvaldského panství, které vlastnili olomoučtí arcibiskupové. Mnozí z nich si Beskydy oblíbili. Speciálně Bílou si zamiloval arcibiskup František Saleský Bauer, který si na počátku údolí Velké Smradlavy nechal v roce 1906 postavit odpočinkové letní sídlo, loveckou chatu či spíše malý stylový lovecký zámeček. Ten byl později, neznámo kdy, rozšířen a k němu přistavěna cihlová konírna, jež svému účelu slouží dodnes. Zdi zámku i jeho střechu chrání šindel, okna jsou opatřena lamelovými dřevěnými okenicemi. Budova si zachovala svůj původní vzhled. Skládá se z „paláce“ a věže s balkónkem. Do budovy se vstupuje přes verandu, za níž následuje místnost se zelenými kachlovými kamny, dobovým lustrem z loveckých trofejí a schodištěm lemovaným paroží. Vpravo od loveckého pokoje je větší společenská místnost, kuchyňka, komora apod., nalevo, nahoře v patře a ve věži jsou ložnice. Objekt je od roku 2010 chráněn jako státní kulturní památka. Léta sloužil jako pronajimatelné ubytovací zařízení např. pro školní výlety a nyní se vrátil církvi. Lesní správa nechala v areálu zámečku v roce 2008 postavit malou **kapličku sv. Huberta**, zasvěcenou patronu myslivosti. Stavba vznikla v rámci podnikového Programu 2000, který je zaměřen na podporu a rozvoj veřejně prospěšných funkcí lesů. Jednoduchá hranolová stavba na kamenné podezdívce má půdorysné rozměry 2,41x2,41 metru, na výšku měří 4,44m. Kaple jen vzdáleně připomíná lidovou stavbu, spíše se podobá nejběžnějšímu typu malých zděných kaplí. Sedlová stříška je na okraji mírně lomená, opatřená podlomenicí, ve štítu visí dřevěný kříž. Zadní stěna je částečně vyzděna otesanými bloky pískovce, uvnitř omítnutými. V jednoduchém, nahoře oválně zaklenutém výklenku je umístěn dřevěný reliéf zpodobňující patrona kaple, sv. Huberta. Kapli vysvětil 11.10. 2008 ostravsko-opavský biskup František Václav Lobkowicz u příležitosti každoroční svatohubertské mše, jež se konává vždy druhou říjnovou sobotu a je velkou mysliveckou slavností.

Rovinkou po silnici dojdete od zámečku až k mostu přes Bílou Ostravici. Hned za ním stojí rozcestník **Bílá, zámeček (548m)**. Před sebou máte poslední 1,5km do centra obce, případně 2,5km k soutoku Bílé a Černé Ostravice anebo ještě dál 11,5km po zelené na Bílý kříž. Na dohled u silnice stojí autobusová zastávka, kterou můžete využít, značka se však vine po upravené stezce podél řeky.

Malá horská obec **Bílá** se nachází na moravské straně historické moravsko-slezské zemské hranice. Její vznik je spojen se správním vývojem území, které před rokem 1100 porůstal hluboký prales, bezpečně oddělující území českého přemyslovského státu od slezského knížectví opolského. K osídlování došlo v době pasekářské a valašské kolonizace v 2.pol. 16.stol. až v 18.stol., kdy se lesy začaly postupně prosvětlovat prvními usedlostmi. Pasekářské osídlení Bílé přišlo ze strany od Ostravice, valašští pastevcí slovenské, polské, ukrajinské a rumunské národnosti zavedli salašnické hospodaření na horských stráních Zadních hor. Salašnictví dalo oblasti dodnes patrný ráz enkláv luk a pastvin s dřevěnými stavbami a hospodářskými budovami. Toulavý způsob pastvy, kdy zvěř okusovala stromy a ničila náletovou zeleň, byl v Beskydech zakázán až při rozvoji manufakturní výroby kvůli nedostatku vhodného dříví v 17.stol. Hlavním zaměstnáním obyvatel tak byla vedle pastevectví těžká a nebezpečná práce v lese při těžbě a svážení dříví ručním spouštěním, v zimě na saních a dopravou potahem nebo při jarním tání plavením za pomoci vody zadržované v klauzech. Území bylo vzhledem ke své poloze ideální také pro partyzánský odboj za 2.sv. války. Významnou změnou prošla obec po výstavbě údolní vodní nádrže Šance, neboť ta v roce 1965 ukončila provoz na hospodářsky významné železniční trati Ostravice – Bílá a odsoudila tím rozvoj obce nadále už jen na turistický. V katastru Bílé najdete kromě již zmíněných zajímavostí dalších několik klauzů, přírodní rezervaci Salajka, kapli na Hlavatě a krásný dřevěný kostel skandinávského typu.

Dřevěný kostel sv. Bedřicha stojí v centru obce přímo u hlavního silničního tahu, takže půjdete kolem něj. V době, kdy vznikal, byla Bílá pouhou izolovanou osadou, spadající do katastru Ostravice. Místo, kde nyní kostel stojí, zaujímalá louka se souvislým lesním porostem v zádech a zbytky předchozího vyhořelého kostela. Tehdejší majitel panství a velký milovník Beskyd, olomoucký arcibiskup, kardinál Bedřicha z Fürstenbergu, rozhodl v roce 1870, že se na stejném místě postaví nový dřevěný kostel, inspirovaný švédskou architekturou,

jak jej zaujala na světové výstavě ve Vídni. Projekt zadal vídeňskému architektovi Josefu Erwinovi von Lippert, rok poté ale zjistil, že je jeho projekt velice nákladný, pročež oslovil architekta Ing. Antonína Kybastu, svého stavebního radu (pracoval v té době na stavbě frýdlantského kláštera), který také až na třetí pokus předložil projekt, jenž byl schválen. Stavba pod vedením hukvaldského stolařského mistra Jenigova byla započata v roce 1873 a dokončena roku 1875. Veškeré použité dřevo pochází ze zdejších lesů. K vysvěcení kostela sv. Bedřicha došlo 3.10. 1875. Kostelík byl původně jen 14m dlouhý, 10m široký a 10m vysoký. V roce 1910 se dosavadní filiální kostel stal kostelem farním, byla přistavěna věž, sakristie, pořízen kůr s točitým schodištěm, malý hřbitov a nová fara. Dostavbu provedl frenštátský stavitel Alfred Parma. Za arcibiskupa Kohna byly všechny sloupy opatřeny železnými botami proti vlhkosti. Romantická stavba již z dálky zaujme štíhlou věží s úzkými vysokými okny a nápadně prolamovanou střechou kostelní lodi ve dvou úrovních. Kostel vyniká složitou konstrukcí s vícenásobnými prostupy segmentových částí a vnějšími chrličí s výjevy dračích hlav. Také křížový půdorys lodi je zalamován díky přístavbám předsíní před hlavním a před bočními vstupy. Současný kostel je 22,5m dlouhý, 10,5m široký a věž dosahuje 25m. Půdorys tvoří tvar kříže. Uvnitř můžete obdivovat 14 krásně vyřezávaných desetimetrových sloupů nesoucích strop a kruchtu se třemi arkádami. Novobarokní oltář je také dílem architekta Kybasty. Vévodí mu socha sv. Bedřicha, jemuž stojí po stranách svatí Cyril a Metoděj. Původní sochy byly krátce po revoluci ukradeny, proto jsou zde dnes pouze repliky. Varhany zhotovil v roce 1924 Vojtěch Káš z Brna. Světlo sem vstupuje 14 okny s vitrážemi, znázorňujícími jednotlivé etapy křížové cesty. Ty byly vytvořeny technikou leptání karmínového skla. Původní vitráže byly v období kolem sametové revoluce vymláceny. Kostel sv. Bedřicha je památkově chráněný.

Aby se co nejvíc vyhnula frekventované silnici, odbočuje stezka v závěru doprava a míjí bílý žulový **kříž s pamětní deskou** na počest padlým, zemřelým a neznámým občanům Bílé v obou světových válkách. Značená stezka nakonec zpoza jakési budovy vstupuje na velkokapacitní parkoviště pod sjezdovkou, celé jej přechází a končí u ukazatele **Bílá, zot. Pokrok, BUS (535m)**, u paty druhé místní sjezdovky. Mimoходом, historická budova **hotelu Bauer**, dříve známá pod názvem hotel Pokrok, pochází z roku 1911, kdy byla vybudována první část hotelu s věžičkou. Druhá část vznikla kolem roku 1930. Architektura budovy byla inspirována tradičními dekorativními stavbami v horském stylu, které je možné spatřit po celých Beskydech. Hotel v minulosti sloužil pro potřeby dělníků a průmyslníků, jež v oblasti těžili po dlouhá desetiletí dřevo. V roce 2013 prošel hotel rozsáhlou rekonstrukcí a nový majitel jej pojmenoval po arcibiskupovi Františku Saleském Bauerovi – staviteli zámečku. Bauerův erb naleznete jak v čele hotelu, tak i nad recepcí.

Po dosažení cíle se můžete z Bílé vydat po modré na Javořinu (3,5km), na Bobek (3,5km) či po zelené 11,5km na Bílý kříž (ano, tento údaj s ohledem na předchozí rozcestník trochu nesedí).